

Business reporting nieuwe stijl en onderwijs 2.0

Veranderingen door IT

Deel 2: De Curriculumscan

Humain bv

H.R. Esseboom

Inleiding

IT ontwikkelingen zoals XBRL en SBR gaan over digitalisering en standaardisering van de rapportageketen en hebben ook een grote impact op opleidingen binnen onderwijsinstellingen. Voor onderwijsinstellingen als onderdeel van het maatschappelijk verkeer is IT een gegeven waar serieus rekening mee moet worden gehouden. Leerlingen en studenten beschikken vaker over meer en modernere IT toepassingen en hun kennis hierover reikt vaak verder dan die van onderwijzers en docenten.

Binnen het hoger en universitair onderwijs (hbo en universiteit), en eigenlijk ook voor het middelbaar beroepsonderwijs is de omslag naar IT ingrijpender dan menigene vermoedt. IT gaat namelijk zitten in vakken waar docenten studenten voor opleiden. Voorbeelden van deze vakken zijn bestuurlijke informatievoorziening (biv), administratieve organisatie (ao), verslaglegging en controleleer in de accountancyopleiding. Feit is dat diezelfde docenten nagenoeg niet of helemaal niet met IT zijn opgegroeid en in zijn opgeleid. Hier moet op de korte en lange termijn structureel aan worden gewerkt. Opleidingen en docenten zijn gebaat bij kennis, methoden en instrumenten die hen ondersteunen bij het aanpassen van het curriculum aan IT ontwikkelingen in de verschillende vakgebieden. De methoden en instrumenten zijn onderdeel van onderwijs2.0. Onderwijs 2.0 is de verzamelnaam voor alle activiteiten die gericht zijn op het uiteindelijk implementeren van IT in het onderwijscurriculum door docenten en specifiek de accountancy opleiding.

De intermediair (accountant), en diverse stakeholders (w.o. Belastingdienst, Kamer van Koophandel, Centraal Bureau voor de Statistiek en Financiële Rapportages Coöperatief (banken)) zien elk vanuit de eigen situatie dat kennis over IT van groot belang is voor businessdoeleinden en verwachten een reële en effectieve bijdrage van onderwijsinstellingen en docenten. In het geval van XBRL en SBR heeft de Rijksregisseur SBR-programma de CEA (commissie eindtermen accountancy) expliciet (schriftelijk) verzocht om aandacht te schenken aan XBRL en SBR in het curriculum van relevante opleidingen. Aan opleidingen en docenten dus de taak om XBRL en SBR op een goede en verantwoorde manier in het curriculum te brengen. Een curriculumscan dat hen hierbij faciliteert wordt hierna op hoofdlijnen beschreven. De scan is dynamisch in de zin dat uitbreidingen en aanpassingen in de tijd zich zullen voordoen. Om dit duidelijk te maken wordt aangegeven met welke versie van de curriculumscan gewerkt is.

Eindtermen in opleiding veranderen

Dat opleidingen binnen onderwijsinstellingen verschillen is een gegeven. Een ander gegeven is dat voor elke opleiding eindtermen zijn bepaald en veelal op globale wijze zijn geformuleerd door de commissie eindtermen, zo ook voor de CEA. Naar het oordeel van de CEA bieden globale formuleringen ruimte aan opleidingen voor creativiteit en het inspelen op de actualiteit. Hoewel XBRL en SBR zeer actueel zijn en mondiaal oprukken leert ervaring dat onderwijsinstellingen, opleidingen en docenten worstelen met hoe het curriculum aan te passen aan deze IT ontwikkeling.

Een opleiding aanpassen aan relevante IT ontwikkelingen betekent op de eerste plaats dat docenten kennis moeten hebben van relevante IT trends in hun vakgebied en de impact hiervan op hun vakgebied. Algemene IT kennis en kennis over ontwikkelingen op het terrein van digitalisering, standaardisering, harmonisering, ketenintegratie en continuous monitoring en auditing vormen de basis voor zicht op een curriculumaanpassing binnen de accountancyopleiding. Daarnaast is het voor

opleidingen en docenten van belang goed zicht te hebben op de verschillende rollen die accountants vervullen in de praktijk en de betekenis en rol van IT hierin. Grofweg gaat het om de impact van IT voor de accountant in business, de samenstelaccountant, en de contolerend accountant. Fiscaaladviseurs in belastingpraktijken behoren eveneens tot de doelgroep.

In stappen naar een curriculumscan

Elke opleiding bestaat uit een samenstel van vakken die als totaliteit de input vormen voor een bepaald beroep. Dit geldt ook voor de accountancyopleiding die met het manifesteren van IT en IT toepassingen aan verandering onderhevig is. In algemene zin zal het curriculum van de accountancyopleiding aan een scan onderworpen moeten worden om te “IT-gaten” vast te kunnen stellen en vervolgens een methode te bepalen hoe deze te dichten. Het doel van de curriculumscan is opleidingen en docenten een instrument in handen te geven dat hen in staat stelt op een systematische wijze een individueel vak binnen de totale opleiding te kunnen onderwerpen aan een toets op IT veranderingen.

Het waarnemen van relevante IT veranderingen door opleidingen en docenten vraagt om een zekere mate van kennis over en bewustzijn van algemene IT ontwikkelingen. De cruciale vraag is hoe deze kennis en bewustzijn op het netvlies te krijgen en te houden. Voor de hand liggend is om zo dicht mogelijk bij de belevingswereld van opleidingen en docenten te blijven om de veranderingen door IT vanuit die positie te illustreren. Een thematische benadering die opleidingen en docenten de kennis en het bewustzijn helpt opdoen is de meest aangewezen weg voor succes.

Stap 1: vergroten van de algemene IT kennis

Algemene IT kennis en de directe relatie met en relevantie voor een vak binnen een curriculum helpt opleidingen en docenten een eerste inschatting te maken over het nut en de noodzaak van een eventuele aanpassing. Met algemene IT kennis in de rugzak is het voor docenten eenvoudiger om antwoorden op de meest primaire vragen voor een curriculumaanpassing te beantwoorden. Voor zowel de opleiding als ook een specifiek vakgebied is het van belang te weten:

- Waar IT zit
 - specifiek XBRL
 - specifiek SBR
- Wat zit er aan IT
 - specifiek XBRL
 - specifiek SBR
- Wat verandert er met IT
 - specifiek XBRL
 - specifiek SBR

De weg naar een algehele curriculumscan begint dus hiermee. Uiteindelijk leidt een opleiding een student op voor een beroep (bijvoorbeeld accountant) die met een organisatie te maken krijgt die steeds meer gebruik maakt van techniek en technologie en over (stuur) informatie wil beschikken. Docenten zouden dus langs deze weg de algemene IT kennis moeten weten en wegen. Een thematische benadering ten behoeve van kennis over en bewustzijn van algemene IT ontwikkelingen kan dus het beste langs deze weg worden opgebouwd en ziet er op hoofdlijnen dan als volgt uit:

- De accountant en IT
 - Een inzicht en overzicht van relevante ITgebieden
 - De bijdrage aan de beroepspraktijk
 - IT risico's
- IT en de organisatie
 - Rol voor de bedrijfsstrategie
 - Invulling van de IT functie
 - IT governance
 - IT projecten
- Techniek en technologie
 - Welke ontwikkelingen: portals, cloud
 - Functies binnen geautomatiseerde systemen en processen
- IT en (stuur)informatie
 - Datawarehousing
 - Managementinformatie in geautomatiseerde omgeving
 - SBR en XBRL

Stap 1a: basistraining XBRL en SBR

Aan docenten en lectoren wordt een basis training XBRL en SBR gegeven. Het doel is het bijbrengen van algemene kennis over XBRL en SBR zodat er een gelijk speelveld aan het ontstaan is bij het later zelfstandig aan de slag gaan met het ontwikkelen van curricula. Na de basis training XBRL en SBR gaan docenten en lectoren met huiswerkopdrachten aan de slag. Het doel hierbij is tweeledig. Ten eerste nagaan wat XBRL en SBR betekenen voor de opleiding accountancy. Op de tweede plaats zelfstandig nagaan op welke vakken in de verschillende jaren XBRL en SBR invloed hebben en welke die is. De zogenoemde white papers die uit deze stap voortkomen zijn onderdeel van de uiteindelijke curriculumscan

Stap 2: Totale analyse vakkenpakket

Met de kennis van stap 1 wordt een integrale analyse gemaakt van het complete vakkenpakket van een opleiding. Het doel hiervan is een compleet en overall beeld te hebben van welke vakken in de verschillende jaren van een opleiding worden gegeven om vervolgens te kunnen vast stellen waar IT nu en in de toekomst een rol speelt/zal spelen. Als voorbeeld: van het accountancy vakkenpakket van het 1^e tot en met het 4^e leerjaar en de post HBO opleiding wordt een analyse gemaakt. Het doel hiervan is een goed inzicht en overzicht te hebben op vakken waar IT en XBRL/SBR, of onderdelen daarvan, een rol van betekenis spelen of zullen gaan spelen in de toekomst. Als leidraad zal hierbij gebruikt worden de relevante onderdelen van de International Education Practice Statement 2 van IFAC welke gedetailleerd aangeeft welke ICT onderwerpen gezien worden als relevant in de eindtermen van de opleiding tot accountant.

Stap 3: opstellen matrix vakkenpakket nieuwe stijl

Met de kennis van stap 1 en 2 wordt een matrix ontwikkeld die per leerjaar zowel de nieuwe vakken bevat alsook de veranderingen in de oude vakken weergeeft. De in te brengen IT component wordt expliciet gemaakt voor het oude vak . Hetzelfde geldt voor de in te brengen XBRL en SBR componenten als onderdeel van IT in zogenoemde oude vakken. Onderdeel van stap 3 is een basistraining XBRL/SBR voor docenten.

Stap 4: ontwerpen curriculumscan

Het globale ontwerp van een curriculumscan verloopt voor elke opleiding op dezelfde manier. Eerst wordt op hoofdlijnen vastgesteld waar IT en specifiek XBRL en SBR in het curriculum opgenomen moeten worden. Vervolgens vindt een verfijning op het niveau van vakken plaats en ook waar in een betreffend vak dit dient plaats te vinden. De kennis uit de eerder genoemde white papers is hierbij behulpzaam.

Omgaan met de curriculumscan

De scan is zodanig opgezet dat het in generieke zin docenten en opleidingen handvatten biedt voor het aan de slag gaan met een curriculumaanpassing voor XBRL/SBR. Door de opzet in het stramien van een model met drie kleuren verkeerslichten wordt de curriculumaanpassing gevisualiseerd. De groen kleur beveelt een aanpassing in het betreffende vak zeer aan terwijl de oranje kleur er op hint dat een aanpassing dan wel het “er over hebben” van toegevoegde waarde is. Kortom de oranje kleur is een advies aan de docent /opleiding om zijdelings aandacht te geven aan het betreffende onderwerp als koppeling naar een bepaald vak. In het geval van de rode kleur is er geen directe of indirecte rede om een aanpassing door te voeren. Vanuit het generieke beeld en met behulp van het verkeersmodel kan vervolgens de stap worden gezet naar meer maatwerk aangezien elke opleiding een eigen invulling en benaming heeft voor de vakken die gegeven worden. Het generieke beeld is dus uitbreidbaar en in deze zin dynamisch.

Bij de opzet van de scan is niet gekozen voor het maken van een onderscheid naar mogelijke functies/rollen van een accountant. Het is per slot van rekening, zeker aan het begin van de opleiding dan wel carrière , onbekend waar hij/zij terecht komt. De scan focust op vakken die in de opleiding van de accountant, de intermediair in brede zin, van belang zijn tegen de veranderingen onder

invloed van automatisering en IT, in het bijzonder XBRL en SBR. In de tabel hierna worden de koppen die in het format van de scan gebruikt worden toegelicht.

BIV/AO inc. ICT	Samenstelling diverse verantwoordingsverslagen	Controle/beoordelen verantwoordingsverslagen	Fiscaliteit	Overige
ICT speelt in BIV/AO een rol ihkv van processen	Het gaat om meer dan de jaarrekening. Subsidie en andere rapportages vallen hier ook onder	De werkzaamheden zijn bijna identiek maar de diepgang is verschillend	De relatie tussen het fiscale domein en de organisatie is waar het hier om gaat	Een ander of nieuw vak. Door XBRL en SBR ontstaat er op termijn een nieuw vak

De bijdrage van het SBR programma aan kennisopbouw

Het SBR programma heeft de rol van het onderwijs in het uitdragen van XBRL/SBR en het opleiden van de intermediair onderschreven. In een recent uitgebracht (concept) white paper is hieraan aandacht besteed. In de vorm van een vergelijkingstabel is, op hoofdlijnen, kort de relatie tussen de curriculumscan en het white paper weergegeven. De omschrijving "Format nr x" verwijst naar een betreffend format van de curriculumscan.

White paper SBR kennisgebieden	Onderwijs 2.0: format curriculumscan
Algemene ontwikkelingen administratieve dienstverlening/verslaggeving	Format nr 3-7-8
XBRL	Format nr 2-3-4-5
SBR concept	Format nr 4-6
XBRL/SBR in internationaal perspectief	Format nr 5-6
SBR rapportages / Nederlandse taxonomie	Format nr 1-2-3-5-6
Proces van samenstellen	Format nr 2-7
Proces van controle / verstrekken van vormen van zekerheid	Format nr 3-4-5-8